

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قنون

پروگرام ماستری تفسیر و حدیث

امارت اسلامی افغانستان

وزارت تحصیلات عالی

معینت امور علمی

تجارت در روشنی قرآن کریم

(رساله ماستری)

محصل: محمد رسول رحمانی

استاد رهنما: پوهاند دکتور محمد اسماعیل نبیب بلخی

سال: ۱۴۰۱ هجری شمسی ۱۳۴۴ میلادی

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

پروگرام ماستری تفسیر و حدیث

امارت اسلامی افغانستان

وزارت تحصیلات عالی

معینیت امور علمی

تجارت در روشنی قرآن کریم

(رساله ماستری)

محصل: محمد رسول رحمانی

استاد رهنما: پوهاند دکتور محمد اسماعیل لیبیب بلخی

سال: 1401 ه.ش 1444 ه.ق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دپیارتمنت تفسیر و حدیث

بورده ماستری

تصدیق نامه

محترم محمد رسول ولد نور محمد ID: نمبر SH-MST-98-564 محصل دور پنجم تفسیر و حدیث
 که رساله ماستری خویش را زیر عنوان: تجارت در روشنی قرآن کریم
 به روز ۱۳۹۸ تاریخ ۱۳۹۸ / ۸ / ۱۴ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و به اساس
 بررسی هیات تحکیم مستحق ۹۵ (نمره به عدد) نود و پنج (نمره به حروف) گردید.

موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

نمبره	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	استاد محمد نعیم جلیلی	عضو هیات	
۲	دکتور محمد عارف عطانی	عضو هیات	
۳	دکتور محمد اسماعیل لیبیب بلخی	استاد رهنما و رئیس جلسه دفاع	

آمر بورده ماستری.....

..... معاون علمی

خلاصه بحث

بررسی موضوع تجارت از دیدگاه قرآن یکی از مسائل مهم و مفید به شمار می رود زیرا به اثر این بحث به این نتیجه می رسیم که قرآن کریم تنها یک کتاب روحی نه بلکه به مادیات نیز اهمیت قایل شده و پیروانش را در پهلوی توجه به معنویات به امور تجارتي نیز تشویق کرده است، به همین منظور این تحقیق طی یک مقدمه و سه فصل به روش کتابخانه یی و تحلیلی-توصیفی، تحقیق گردیده است که خلاصه مهم ترین نکات به دست آمده از آن قرار ذیل است:

کلمه تجارت در قرآن کریم به دو مفهوم ذکر شده اول به معنای حقیقی که همان مبادله مال و خرید و فروخت است و دوم به معنای مجازی که آن به معنای عام عبارت از عمل مطابق رضایت الله -جل جلاله-، تجارت مادی به عنوان یکی از منابع درآمدهای مشروع، در قرآن کریم مباح قرار داده شده و یکی از اهداف آفرینش مأموریت انسان، آبادانی و استعمار زمین و ایجاد تمدنی بشری دانسته ، و به مسائل تجارتي تاکید کرده و راهنمایی ها و راهکارهای برای رسیدن به این هدف را ارایه داده است. مفهوم خاص تجارت معنوی یا مجازی معامله با خداوند است یعنی کاری را که برای خدا انجام می دهیم و در مقابل توقع داشته باشیم که خداوند متعال بر ایمان در مقابل آن چیزی بدهد یا حاجتی را روا نماید که ایمان و جهاد، قتال فی سبیل الله، اقامه نماز، تلاوت قرآن، انفاق فی سبیل الله، قرضه حسنه، فروختن نفس به خاطر کسب رضایت الله متعال و سعی به سوی ذکر خداوند در تمام حالات به خصوص در هنگام مشغول بودن در کاروبار تجارتي، از جمله مظاهر و نشانه های مهم تجارت معنوی به شمار رفته است.

از آداب مهم تجارت مادی ترک نمودن آن و شتافتن به ذکر الله متعال در اوقات فرا رسیدن عبادت و نماز است و اینکه در معاملات خرید و فروخت باید از فریب کاری، دغل بازی، کم کردن وزن و پیمانانه، سود و ربا و غیره پرهیز شود و تقوا و ترس از خداوند و روز آخرت رعایت شود.

مهمترین راهکار برای پیشرفت و رشد تجارت در یک کشور انکشاف فعالیت های تجارتي و شگوفایی آن، ایجاد فضای امن برای متشبثین، کسبه کاران و صنعت کاران می باشد و تفقه و کسب علم و دانش در احکام تجارت مادی، تلاش و زحمت، حمایت و پشتیبانی حکومت از امور تجارتي مردم، استقامت بر دین و رجوع و بازگشت به خداوند از جمله مهم ترین راهکارهای قرآن کریم در راستای رشد و توسعه تجارت از دیدگاه قرآن کریم محسوب شده است.

واژه های کلیدی: تجارت، قرآن، مادی، معنوی

فهرست مطالب

مقدمه Error! Bookmark not defined.

فصل اول

پیرامون موضوعات مقدماتی بحث

مبحث اول: تعریف تجارت Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: معنای لغوی تجارت Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: معنای اصطلاحی تجارت Error! Bookmark not defined.

مبحث دوم: انواع و اقسام تجارت Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: تجارت معنوی Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: تجارت مادی Error! Bookmark not defined.

مبحث سوم: اهمیت و تاریخچه تجارت Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: پیشینه تاریخی تجارت Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: ارزش و اهمیت تجارت در اسلام Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: فواید تجارت Error! Bookmark not defined.

مطلب چهارم: نقش تجارت در انکشاف جامعه Error! Bookmark not defined.

مبحث چهارم: شرح کلمات متعلق به تجارت در قرآن Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: کیل Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: وزن Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: ابتغاء فضل الله Error! Bookmark not defined.

مطلب چهارم: بیع و شراء Error! Bookmark not defined.

فصل دوم

تجارت معنوی در روشنی قرآن

مبحث اول: مفهوم و اهمیت تجارت معنوی Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: مفهوم تجارت معنوی Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: اهمیت و ارزش تجارت معنوی Error! Bookmark not defined.

مبحث دوم: انواع تجارت معنوی در قرآن Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: تجارت سودمند و مفید Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: تجارت خساره مند و زیان آور Error! Bookmark not defined.

مبحث سوم: مظاهر تجارت معنوی در روشنی قرآن Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: ایمان و جهاد Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: قتال فی سبیل الله Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: اقامه نماز و تلاوت قرآن Error! Bookmark not defined.

مطلب چهارم: انفاق فی سبیل الله Error! Bookmark not defined.

مطلب پنجم: قرض حسنه Error! Bookmark not defined.

مطلب ششم: فروختن نفس به خاطر رضای الله Error! Bookmark not defined.

مطلب هفتم: سعی به سوی ذکر الله Error! Bookmark not defined.

مبحث چهارم: پاداش تجارت با خداوند Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: مغفرت گناهان Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: دخول جنت Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: نصرت و فتح قریب Error! Bookmark not defined.

مطلب چهارم: دریافت پاداش پوره و مضاعف Error! Bookmark not defined.

مطلب پنجم: نجات از عذاب دردناک Error! Bookmark not defined.

مبحث پنجم: برآیند ترک تجارت معنوی Error! Bookmark not defined.

مطلب اول: خسران نفس Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: ورود به جهنم Error! Bookmark not defined.

فصل سوم
تجارت مادی در روشنی قرآن

- Error! Bookmark not defined.** **مبحث اول: اهمیت و اقسام تجارت مادی**
- Error! Bookmark not defined.** **مطلب اول: تشویق و ترغیب به تجارت مادی در قرآن**
- Error! Bookmark not defined.** **مطلب دوم: رابطه عبادت با تجارت مادی**
- Error! Bookmark not defined.** **مطلب سوم: اقسام تجارت مادی در قرآن کریم**
- Error! Bookmark not defined.** **مبحث دوم: احکام و آداب تجارت مادی در قرآن**
- Error! Bookmark not defined.** **مطلب اول: بیان احکام و آداب تجارت در آیت مداینه**
- Error! Bookmark not defined.** **مطلب دوم: بیان برخی احکام تجارت در آیت رهن**
- Error! Bookmark not defined.** **مطلب سوم: رضایت طرفین در تجارت**
- Error! Bookmark not defined.** **مطلب چهارم: رعایت وقت مناسب در تجارت**
- Error! Bookmark not defined.** **مطلب پنجم: پرهیز از فریب کاری و رعایت تقوا و ترس از قیامت**
- Error! Bookmark not defined.** **مطلب ششم: امانتداری در تجارت**
- Error! Bookmark not defined.** **مبحث سوم: راهکارهای رشد و توسعه تجارت از دیدگاه قرآن**
- Error! Bookmark not defined.** **مطلب اول: متحقق ساختن امنیت**
- Error! Bookmark not defined.** **مطلب دوم: تفقه و کسب علم و دانش**
- Error! Bookmark not defined.** **مطلب سوم: ادای حقوق مالی**
- Error! Bookmark not defined.** **مطلب چهارم: تلاش و زحمت**
- Error! Bookmark not defined.** **مطلب پنجم: حمایت و پشتیبانی حکومت**
- Error! Bookmark not defined.** **مطلب ششم: استقامت بر دین**
- Error! Bookmark not defined.** **مطلب هفتم: رجوع و بازگشت به خداوند**

خاتمه

نتیجه گیری: 1

پیشنهادها 4

فهرست آیات Error! Bookmark not defined.

فهرست احادیث Error! Bookmark not defined.

فهرست اعلام Error! Bookmark not defined.

فهرست منابع Error! Bookmark not defined.

خاتمه

نتیجه گیری:

از آنچه در مورد تجارت در روشنی قرآن طی سه فصل نوشته شده چنین نتیجه گیری می شود:

- 1- تجارت یکی از ضرورت‌های اجتناب ناپذیر زندگی اجتماعی و دارای تاریخچه طولانی در زندگی انسان است که اسلام آن را به‌عنوان یکی از منابع درآمدهای مشروع و مباح قرار داده است.
1. قرآن کریم یکی از اهداف آفرینش مأموریت انسان را، آبادانی و استعمار زمین و ایجاد تمدنی بشری می‌داند، و به مسائل تجاری تأکید کرده و راهنمایی‌ها و راهکارهایی برای رسیدن به این هدف را ارائه داده است.
2. تجارت از دیدگاه اسلام فواید بزرگ دنیوی و دینی دارد که مهم‌ترین آن‌ها، استغناء از مردم، استغنا از وظایف در شرکت‌ها، دوری از خوردن اموال مردم به باطل و انجام دادن عبادات مالی می‌باشد.
3. در قرآن کریم به واژه‌ها و کلمات مختلف در مورد تجارت سخن گفته شده است، مانند: کیل، وزن، ابتغاء من فضل الله و بیع و شراء، البته در قرآن کریم هم کلمه تجارت ذکر شده است و هم کلمه بیع و در آیات مختلف این دو کلمه به کار گرفته شده است و هر دو به معنای کاروبار تجاری و خرید و فروش می‌آید اما در یک آیه قرآن کریم کلمه بیع به صورت عطف به کلمه تجارت ذکر گردیده است.
4. کلمه تجارت در قرآن کریم به دو مفهوم ذکر شده اول به معنای حقیقی که همان مبادله مال و خرید و فروخت است و دوم به معنای مجازی که آن به معنای عام عبارت از عمل مطابق رضایت الله -جل جلاله- است.
5. مفهوم خاص تجارت معنوی یا مجازی معامله با خداوند است یعنی کاری را که برای خدا انجام می‌دهیم و در مقابل توقع داشته باشیم که خداوند متعال برایمان در مقابل آن چیزی بدهد یا حاجتی را روا نماید و مانند آن.
6. ایمان و جهاد از بزرگ‌ترین مظاهر و نشانه‌های تجارت معنوی به شمار می‌رود و قرآن کریم این نوع تجارت را تجاری خوانده است که سبب نجات دایمی انسان از عذاب و نیل درجات بلند می‌شود.

7. قتال فی سبیل الله، اقامه نماز، تلاوت قرآن، انفاق فی سبیل الله، قرضه حسنه، فروختن نفس به خاطر کسب رضایت الله متعال و سعی به سوی ذکر خداوند در تمام حالات به خصوص در هنگام مشغول بودن در کاروبار تجارتي، از جمله مظاهر و نشانه های مهم تجارت معنوی است.
8. تجارت با خداوند پاداش و ثواب بی نهایت دارد که از جمله مغفرت گناهان، کسب رضایت خداوند متعال، دخول جنت، نصرت و پیروزی، دریافت پاداش پوره و مضاعف و نجات از عذاب دردناک، به عنوان مهم ترین مثال های اجر و پاداش تجارت معنوی در این رساله بیان شده است.
9. در قرآن کریم به طور عموم به دو نوع تجارت تصریح شده است که عبارت اند از: تجارت حلال و تجارت حرام، تجارت حلال در قرآن کریم به بیع و شراء اطلاق شده است و از تجارت حرام به ربا تعبیر گردیده است.
10. تجارت یک معامله دوجانبه است و در آن رضایت طرفین شرط می باشد و چنانچه در تعریف بیع آمده است: بیع عبارت است از تبادل مال در عوض مال به اثر رضایت دو طرف (این تعریف در حقیقت از آیت قرآن کریم اخذ شده است که در آن خوردن مال دیگران به جزء از راه تجارت و رضایت جانبین حرام قرار داده شده است).
11. از آداب مهم تجارت مادی ترک نمودن آن و شتافتن به ذکر الله متعال در اوقات فرا رسیدن عبادت و نماز است و تاجر مسلمان باید هنگامی که وقت عبادت فرا می رسد، تجارت کسب و کار خویش را ترک نموده و به ادای نماز بپردازد و نباید فرد مسلمان به اثر تجارت از نماز غافل شود.
12. یکی از احکام و آداب مهم در تجارت از دیدگاه قرآن کریم این است که در معاملات خرید و فروخت باید از فریب کاری، دغل بازی، کم کردن وزن و پیمانانه، سود و ربا و غیره پرهیز شود و تقوا و ترس از خداوند و روز آخرت رعایت شود.
13. عوامل رشد و شگوفایی اقتصادی و تجارت محدود به فعالیت های مادی انسان یا امکانات مادی نیست، بلکه فعالیت های معنوی انسان نیز نقش تعیین کننده دارد، بنابراین نمی توان عوامل رشد تجارت را در امکانات مادی محدود کرد.
14. مهم ترین راهکار برای پیشرفت و رشد تجارت در یک کشور و انکشاف فعالیت های تجارتي و شگوفایی آن، ایجاد فضای امن برای متشبین، کسبه کاران و صنعت گاران می باشد؛ زیرا فقدان امنیت و وجود ناامنی به معنای فرار سرمایه ها به ویژه منابع مدیر و متخصص آن

خواهد بود. از همین رو قرآن کریم، امنیت و آرامش اجتماعی سیاسی را از مهم ترین عوامل رسیدن به رشد و انکشاف تجارت دانسته است.

15. مهمترین اصل در اداره تجارت و پیشرفت آن، تفقه و کسب علم و دانش در احکام و مسایل تجارت و معاملات بیع و شراء است، در آیات متعددی خاطر نشان شده است که ارشادات وحی، انسان را به حقایق هستی واقف و راه های نیل به سعادت و فلاح را به او روشن می کند و او را به تفقه در تمام بخش های دین که اقتصاد و معاملات جزء آن می باشد تشویق کرده است.

16. همچنان تلاش و زحمت، حمایت و پشتیبانی حکومت از امور تجاری مردم، استقامت بر دین و رجوع و بازگشت به خاوند از جمله مهم ترین راهکارهای قرآن کریم در راستای رشد و توسعه تجارت از دیدگاه قرآن کریم محسوب شده است.

17. و سرانجام اینکه اگر مسلمانان به قرآن توجه کنند و حقوق قرآن را ادا نمایند قطعاً تحول و انقلاب شگفت انگیزی در زندگیشان پدید خواهد آمد. رمز موفقیت مسلمانان صدر اسلام در این بود که آنان در همه زمینه های فوق حق قرآن را ادا کردند و سر بلند شدند.

پیشنهادها

موضوع تجارت از دیدگاه قرآن از مطالب و مباحث این تحقیق تا حدی مورد تحقیق قرار گرفت، حالا مناسب می دانم به عنوان پیشنهادات نکات ذیل را ارایه کنم:

1. راجع به موضوعات جدید مانند تجارت و اقتصاد بحث ها و رساله های مختلف نوشته شود،

به طور مثال موضوعات ذیل قابل بحث و تحقیق می باشد:

- اهمیت کشت و زراعت از دیدگاه قرآن و سنت نبوی؛

- اهمیت صنعت و کسب از دیدگاه قرآن و سنت؛

- توجه به اقتصاد و مصرف در مال از دیدگاه قرآن

2. باید مسله تجارت در اولویت کاری امارت اسلامی افغانستان باشد

3. بخاطر سهولت تجارت تعرفه های بانکی باید کم شود

4. در بخش تجارت زنان توجه خاص صورت گیرد و بازار های جداگانه برای شان در نظر

گرفته شود

5. تجارت باید مطابق قرانکریم و سنت نبوی صورت گیرد از تجارت های حرام جلوگیری

صورت گیرد مانند تجارت ربوی احتکار قیمت فروشی

6. باید بانک های ربوی مسدود شود.

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلونه پشته

و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af